

НОВІ ПІДХОДИ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ

Андрій Лепіхов, головний консультант відділу проблем стратегічного планування центру безпекових досліджень НІСД

Метою нової Рамкової програми британського уряду щодо забезпечення національної стійкості є посилення готовності Сполученого Королівства до реагування на ризики виникнення надзвичайних ситуацій у сучасних умовах. Досліджений досвід є цінним щодо можливості його застосування в Україні під час розроблення планів заходів забезпечення національної стійкості в умовах війни та повоєнного відновлення.

Висновки

1. Рамкова програма забезпечення національної стійкості Великої Британії визначає нові стратегічні підходи до управління ризиками, планування, організації діяльності, що спрямовані на підвищення рівня готовності до реагування на широкий спектр надзвичайних ситуацій в умовах невизначеності глобального безпекового середовища.

2. Основні новації документа:

- удосконалення організаційних засад координації та управління стійкістю: створення нового цільового підкомітету Ради національної безпеки, урядового директорату стійкості та призначення в уряді нового керівника з питань стійкості, який координуватиме найкращі практики, заохочуватиме дотримання стандартів і встановлюватиме правила, що підвищать прозорість і підзвітність діяльності уряду в цій сфері;

- створення нової Академії стійкості Сполученого Королівства на базі Коледжу планування у сфері надзвичайних ситуацій;

- впровадження щорічного звітування перед парламентом щодо ризиків для національної безпеки та діяльності уряду Великої Британії у сфері стійкості;

- уточнення ролей і обов'язків в уряді Великої Британії щодо кожного ризику відповідно до результатів національного оцінювання ризиків у сфері національної безпеки з метою вдосконалення управління діяльністю впродовж життєвого циклу ризику;

- удосконалення методології оцінювання ризиків у сфері національної безпеки;

- розширення консультативно-дорадчих груп уряду Великої Британії, які складаються з науковців та експертів галузі, долучаються до процесів збирання інформації про ризики, зовнішні впливи й планування відповідних дій;
- розвиток керівних органів з питань стійкості, модернізація мережі ситуаційних центрів на основі високотехнологічних інновацій;
- значне посилення місцевих форумів стійкості в Англії завдяки проведенню роботи за основними напрямками реформи: лідерство, підзвітність та інтеграція у сфері стійкості;
- розроблення інструменту для вимірювання соціальної вразливості як індикатора соціально-економічної стійкості з метою подальшого формування та ухвалення управлінських рішень;
- проведення щорічного опитування щодо сприйняття громадськістю ризиків, стійкості та готовності реагування на надзвичайні ситуації.

3. Досвід Великої Британії щодо визначення стратегічних підходів до зміцнення національної стійкості та організації відповідної діяльності на загальнодержавному, регіональному й місцевому рівнях є корисним для України в контексті його імплементації в рамках виконання рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 серпня 2021 р. «Про запровадження національної системи стійкості», уведеного в дію Указом Президента України від 27 вересня 2021 р. № 479.

Напрями діяльності у сфері забезпечення національної стійкості Великої Британії, визначені новою Рамковою програмою, підтвердили актуальність рекомендацій Національного інституту стратегічних досліджень щодо розбудови організаційних і правових основ функціонування національної системи стійкості, зокрема викладені в аналітичних матеріалах «Щодо координації діяльності з розбудови національної стійкості (стратегічний рівень)»¹, «Національні системи оцінювання ризиків і загроз: кращі світові практики, нові можливості для України»² та інших.

Уряд Великої Британії (ВБ) оприлюднив 19 грудня 2022 р. нову Рамкову програму забезпечення національної стійкості³. Документ розроблено відповідно до урядових зобов'язань, визначених у звіті щодо Комплексного огляду безпеки, оборони, розвитку та зовнішньої політики від 16 березня 2021 р.⁴ з урахуванням тенденції посилення невизначеності в глобальному безпековому середовищі, та розраховано на реалізацію до 2030 р.

Рамкова програма містить оновлені концептуальні й методологічні підходи до управління ризиками та планування у цій сфері на всіх рівнях, передбачає посилення

¹ Див.: URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-02/analit-resnikova-national-security-9-2020-1.pdf>

² Див.: URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-07/dopovid.pdf>

³ The UK Government Resilience Framework / GOV.UK. 2022. 19 Dec. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/the-uk-government-resilience-framework>

⁴ Global Britain in a competitive age. The Integrated Review of Security, Defence, Development and Foreign Policy. March 2021. URL: <http://surl.li/ewzps>

всеохопної взаємодії. Програма комплексно доповнює чинні стратегічні документи ВБ, зокрема у сферах енергетичної безпеки та кібербезпеки, адаптації до зміни клімату, переходу на екологічно чисту енергію, безперебійності постачання критично важливих ресурсів тощо. Документ розкриває вдосконалені підходи до оцінювання ризиків, розподілу обов'язків і відповідальності, поліпшення звітування, посилення партнерства, розвитку місцевих форумів стійкості, захисту вразливих груп населення, поширення необхідних знань і навичок, інвестування у стійкість тощо.

Загалом, Рамкова програма встановлює низку зобов'язань за *шістьма напрямками*: ризики; відповідальність та підзвітність; партнерство; спільноти; навички; інвестиції.

Рамкова програма базується на таких *принципах*,:

- розвинене спільне розуміння ризиків надзвичайних ситуацій, з якими стикаються держава і суспільство;
- акцент на забезпеченні готовності та профілактиці надзвичайних ситуацій, де це можливо;
- об'єднання зусиль усього суспільства, що передбачає більшу прозорість та заохочення кожного зробити свій внесок у зміцнення стійкості.

Серед новацій оцінювання ризиків для національної безпеки (*National Security Risk Assessment, NSRA*) доцільно відзначити такі. Планується розширити часовий діапазон аналізу ризиків та збирання відповідних даних, а також залучати нові знання та ідеї про розвиток безпекового середовища. На тлі продовження оцінювання хронічних для ВБ ризиків пріоритет надаватиметься аналізу гостро небезпечних ризиків і загроз, які складно передбачити та настанню яких складно або неможливо запобігти (масштабна повінь, терористичні акти тощо).

Особлива увага приділятиметься тим ризикам, які можуть спричинити затяжні кризи (війни, пандемії, масштабні техногенні катастрофи тощо) та каскадні ефекти. Досліджуватимуться тригери кризових подій, особливості їх розвитку, взаємозалежності наслідків, можливі непередбачувані обставини та невизначеності, а також визначатимуться уразливості держави і суспільства. Розроблятиметься кілька сценаріїв виникнення гостро небезпечних кризових ситуацій з формуванням відповідних планів заходів щодо забезпечення стійкості до них. Результати оцінювання імовірності та наслідків гостро небезпечних кризових ситуацій відтворюватимуться в матричній формі й характеризуватимуть ці показники у різних часових вимірах: протягом першого року, двох років і більше, п'яти років і більше.

До національного оцінювання ризиків у сфері національної безпеки планується залучити ширше коло експертів, представників наукових установ, бізнесу. Буде розширено консультативно-дорадчі групи при Кабінеті міністрів ВБ з метою синергії міждисциплінарних спроможностей для дослідження проблем стійкості, зокрема крізь призму виникнення каскадних ефектів надзвичайних ситуацій та їх наслідків, посилення невизначеності, а також для формування рекомендацій щодо вдосконалення методології та процесів оцінювання ризиків і планування.

Передбачається активне використання результатів дослідження довгострокових перспектив розвитку стратегічного безпекового середовища (зокрема «Стійкість до довгострокових тенденцій та перехід до 2050 року»⁵) та інші. Чинні методологічні підходи до оцінювання ризиків та формування стратегічних програмних документів⁶ удосконалюватимуться. Також буде розширено формат Національного реєстру ризиків (*National Risk Register, NRR*) і деталізовано публічно доступну частину інформації про актуальні ризики та загрози з метою її ефективнішого практичного застосування у суспільстві на всіх рівнях.

З метою визначення особливостей впливу різних ризиків на місцеві громади та вразливі групи населення буде впроваджено інструмент для вимірювання соціальної вразливості як індикатора соціально-економічної стійкості. Планується проведення щорічних соціологічних опитувань щодо впливу ризиків на населення, сприйняття ними стійкості та готовності до надзвичайних ситуацій.

В уряді ВБ буде уточнено ролі, обов'язки та відповідальність міністерств щодо кожного ризику, визначеного за результатами національного оцінювання ризиків. Упроваджено щорічне звітування уряду ВБ перед парламентом про ризики і загрози та заходи у сфері забезпечення національної стійкості.

На урядовому рівні буде створено підкомітет з національної стійкості при Раді національної безпеки. Розпочато формування виконавчого органу з питань національної стійкості (директорату стійкості) при Кабінеті міністрів ВБ (*Cabinet Office's Resilience Directorate*). Його основною функцією є забезпечення стратегічного підходу до системного зміцнення національної стійкості. Директорат здійснюватиме нагляд за міжтериторіальним, міжгалузевим та міжсекторальним плануванням у сфері стійкості, проводитиме моніторинг зниження ризиків, нарощування спроможностей та забезпечення готовності до реагування на надзвичайні ситуації. Директорат взаємодіятиме із Секретаріатом з питань цивільного захисту при Кабінеті міністрів ВБ (*Civil Contingencies Secretariat*), Брифінговим центром Кабінету міністрів ВБ (*Cabinet Office Briefing Room, COBR*) та іншими структурами. Буде призначено керівника з питань стійкості при Кабінеті Міністрів ВБ як головного виконавчого менеджера, відповідального за впровадження та координацію кращих практик, розроблення і дотримання стандартів стійкості, координацію планування, розроблення рекомендацій тощо.

Продовжуватиметься модернізація Національного ситуаційного центру при Кабінеті міністрів ВБ (*National Situation Centre, SitCen*). Передбачається, що Центр розвиватиметься на основі високотехнологічних інновацій, метою яких є забезпечення швидких та ефективних автоматизованих процесів його функціонування (оброблення і використання даних, розвитку комунікацій та обміну інформацією щодо проблем та стану національної стійкості на всіх рівнях).

⁵ Resilience to long-term trends and transitions to 2050 / GOV.UK. 2022. 21 July. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/resilience-to-long-term-trends-and-transitions-to-2050/resilience-to-long-term-trends-and-transitions-to-2050>

⁶ The Futures Toolkit. Tools for Futures Thinking and Foresight Across UK Government. Government Office for Science. November 2017. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/674209/futures-toolkit-edition-1.pdf

Планується розвивати SitCen як ключовий елемент єдиної інформаційно-телекомунікаційної системи моніторингу та аналізу безпекової ситуації на основі отримання даних з державного та приватного секторів різного функціонального і територіального призначення. Його можливості будуть посилені інформаційно-телекомунікаційними та аналітичними спроможностями приватного сектору, розвитком мережі ситуаційних центрів на всіх рівнях, а також завдяки міжнародному партнерству.

Відповідно до нової Рамкової програми забезпечення національної стійкості ВБ на базі Коледжу планування у сфері надзвичайних ситуацій (*Emergency Planning College*) буде створено Академію стійкості Сполученого Королівства (*UK Resilience Academy*). У цьому закладі планують готувати фахівців світового рівня; буде розширено доступ британського суспільства до отримання якісної освіти у цій сфері. Буде розроблено Національну програму тренувань з питань планування, готовності й реагування на надзвичайні ситуації, розвитку необхідних навичок тощо.

У рамках пілотного проєкту на території Англії буде проведено реформу діяльності місцевих форумів стійкості (*local resilience forum, LRF*), зокрема спрямовану на посилення їхньої ролі, повноважень, відповідальності й підзвітності, інтеграції їхніх спроможностей на спільній території, розвитку волонтерства та співпраці з форумами, вдосконалення системи їх фінансування з урядових, громадських та приватних фондів, зміцнення цивільно-військової співпраці тощо.

Також планується розширити застосування стандартів стійкості в державному та приватному секторах (де вони ще не впроваджені) для поліпшення управління ризиками та планування. Удосконалюватимуться стандарти безпечного функціонування критичної інфраструктури та об'єктів підвищеної небезпеки в контексті зміцнення їхньої стійкості. Наголошено на необхідності удосконалення механізмів регулювання у сфері стандартизації стійкості, щоби забезпечити їхню гнучкість та ефективність. Крім того, уряд ВБ посилить інформування приватного сектору щодо зміцнення стійкості.